

Муниципальное казённое общеобразовательное учреждение
"Эндирейская общеобразовательная средняя школа №2"

Утверждаю:

Директор МБОУ
Айдемиров М.А.
Приказ по МБОУ " "
от "30" августа 2023г

Согласована
Зам.дир.ЭСОШ№2
Багатова З.И.
"30"августа 2023г

Рабочая программа по учебному предмету «Родная литература»

для 10 класса

учительницы родного языка и литературы
Эндирейской СОШ №2

Тамаевой Б.А.

на 2023 – 2024 уч.год

БАЯНЛЫКЪ СЁЗ

Аслу умуми школалар учун (10 класда) кѳумукъ адабиятдан уьлгю иш гѳрѳв программа 2018-нчи йылны август айыны 3-нде кѳабул этилген «Россия Федерацияны билимни гѳакъында» деген Федерал законуну «11- нчи 14-нчю статьяларына этилген алмашынывланы гѳакъында» деген 317- ФЗ номерли Федерал закону яшавгѳа чыгѳара туруп, федерал пачалыкъ стандартлагѳа гѳере ва пачалыкъ умуми билим берив тармакъда тасдыкъ этилген гесимлени (Россияны Юстиция Министерлигини 2021-нчи йылны июнь айны 5-де 64101 номери булан гѳисапгѳа алынган Россия Федерацияны билим берив министрлигини 2021-нчи йылда май айны 31- нде 287-нчи номерли буйругѳу булан «Орта класлар учун аслу билим берив Федерал Пачалыкъ гесимлерини талапларына гѳере камилешдирилип мугѳкамлашдырылган); «Кѳумукъ адабият ва Кѳумукъ тил» предметлени бѳлюклери, тарбиялавгѳа байлавлу уьлгю программасы 2020-нчы йылны июнь айыны 2-синде ФУМО-ну умуми билим беривге байлавлу чыгѳарган кѳараргѳа гѳере Россия Федерацияны Гѳукуматыны 2016 – йылны апрель айны 9-да 637-р номерли буйругѳу булан тасдыкъ этилген.

«Кѳумукъ адабият» предметни умуми характеристикасы

Школада уьйренилеген предметлени арасында яшланы кѳылыкъ, ругъ якъдан тарбиялавда адабият дарслар аслу ерни тута. Олар не даражада, нечик юрюлегенинден охувчу яшларда наслудан-наслугѳа бериле гелеген халкъны асил хасиятларыны уьлгюлерин болдурмакъ, камилешдирмек йимик масъалалар гѳасил бола. Шо себепден муаллим бу дарслагѳа бек жаваплы ва тындырыкълы янашма герек. Адабият дарсларда охувчуларда ана тилине ва адабиятына бакъган сюювню тувдурув муаллимге борч. О дарсланы аслу борчларындан бирдагѳысы чебер асарланы тарихи яшавдагѳы ерин ва идея масъаласын тюз англатмакъ, шоланы чеберлик ягѳына дурус кѳыймат бермеге уьйретмек.

Чебер асарланы тилин уьйренив охувчулагѳа сѳзню чеберлигин, гѳзеллигин англамагѳа, ана тилни стиль якъдан чеберлигине ес болмагѳа болушлукъ эте.

«Кѳумукъ адабият» предметни уьйренивню муратлары

Янгы стандартлар аслу умуми билим берив системасында охувчуланы билим даражасын тюз багъалавда кюрчю болуп токътай. Янгы стандартлар бизин Ватанны кѐп миллетли халкъларыны маданиятын, ана тилин уйренивге, сакълавгъа, ону оьсдюрювге ихтиярларын, ана тилинде аслу умуми билим алывда имканлыкълар болдурувгъа, адаткъылыгъын сакълавлгъа бакъдырылгъан. Шолайлыкъда, уьлгю иш гѐрюв программа айры охувчуну билим даражаларын оьсдюрювге эркин ёл ача, ону класда, уйде, оьзбашына чалышып, интернетден пайдаланып, билим-тарбиясын артдырмагъа генг имканлыкълар бере.

Адабият предметни алдында салынагъан аслу муратлар:

– охувчуларда дюньягъа, гъалиги яшавгъа байлавлу англавланы генглешдирип, олагъа тюз багъа берив

; – ватангъа, халкъына бакъгъан сюювню артдырып, патриот гыслени тарбиялав;

– охувчуларда адабиятны предмет гысапда уйренивге бакъдырылгъан яратывчулукъ иш бажарывчукъларын ва мердешлерин мюлк этив;

– адабиятны гѐрмекли чебер асарларына асасланып, дюнья гертиликге багъа берип, къылыкъ-тарбия, гѐзеллик, оьр инсан аралыкълар йимик англавланы оьсдюрюв.

Федерал пачалыкъ билим берив стандартны «Тил ва адабият илму» (филология) бѐлюгюнде адабиятны уйренивню алдына шулай аслу масъалалар салынгъан:

1. оьзюню гележекде билим даражасын оьсдюрювде адабиятны уйренивню агъамиятын англамакъ; арты бѐлюнмейген, бир ёрукъда юрюлеген охувну оьзюню дюньягъа къаравларын, англавларын болдурувда, дюньяда адамны ва жамиятны аралыкъларын гелишдирипде къурал гысапда къолламакъ;

2. адабият асарланы охуп, тюз англап халкъны мили маданиятын, яшавун уйренивде аслу къурал болуп токътайгъанын англамакъ;

3. гѐрмекли чебер асарланы уйренивню натижасында ана тилни гѐзеллигин, ону байлыгъын, тил имканлыкъларын оьз халкъыны ва дагъыстан миллетлени маданиятын англап, сезип бажармакъ;

4. тюрлю-тюрлю жанрлардагы асарланы уйренивде авуздан ва язып оз ойларын айтып, пикирлешип, охулган асарны чечивде ортакчылык этип, озбашына охулажак асарланы гезалга тутуп, планын кзуруп бажараган охувчуну тарбияламак;
5. чебер адабият асарланы озюне хас болган башгалыкларын англап, оланы илму, иш, публицистика асарлардан айырып, охулган асарланы идея-маъна ягындан чечип, танкыт этип, оларда суратланган яшав галланы англап бажармак;
6. сезню чеберлик гучюн сезивде адабият теория ангвланы агамиятын англамак; охувчуларда бар билимлеге ва англаглага таянып (тарихден, музыкадан, эстетикадан) предметлени арасындагы байлаву пайдалы кайдада колламак;
7. предметни уйренивде озюне хас умуми охув мердешлени болдурмак (личностный);
8. дарсда берилеген ангвланы теренлигине ва предметлени бирибири булангы байлавлугуна туюнмек (метапредметный);
9. предметден алынаган билим натижалага ес болмак (предметный);
10. тюрлю-тюрлю источниклерден, интернет ресурслардан пайдаланып бажармак.

Охув планда «Кумк адабият» предметни ери

Янги стандартлар муаллимге, программада айрыча белюклени уйренивге герсетилген сагатланы умуми санавун саклап, асарланы уйренивге, тюрлю яратывчулук ишлени отгеривге озтөрече янашмага, демек сагатланы тийишли гереген кюйде пайламага имканлыклар бере

«КУМУК АДАБИЯТ» ПРЕДМЕТНИ УЙРЕНИВНЮ НАТИЖАЛАРЫ

Аслу умуми школалар учун кумук адабиятдан билим берив ульгу программа гар класга гере алынма герек билимлерин, бажарывлукларын, тюрлю гаракатларын (предметден алынаган билимлер (предметный), дарсда берилеген ангвланы теренлигин ва предметлени бири-бири булангы байлавлугун (метапредметный) ва озюне хас натижаланы (личностный) токташдыра.

Оъзюне хас

Шу талап аян этип айтгъанда, охувчу, оъзбашына чалышып, алгъа багъып оъсювню, яшавда оъз ерин табывну, алгъан билимлерин охувда къоллавну ва билим алывгъа бакъдырылгъан чалышывун арагъа чыгъарывну англата.

Жамиятны ва адамланы бир-бирини арасындагъы лап аслу байлавлукъланы гелиши, маъна ва сан янындан алгъанда иш булан байлавлу адамны оъзюне бакъгъан якъдагъы ва ватандашлыкъ англавлары, жамият арада болмагъа тюшеген ихтиярланы якълавдагъы англавлары, алдына мекенли мурат салып болагъанлыгъы, яшавда оъз ерин табып билегенлиги, кёп тюрлю маданиятлар бар дюнья жамиятында Россияны оъзтёречилигин билмек ва англамакъ – булар бары да оъзбашына чалышып, гъар охувчуну алдына салынагъан талаплар гъисаплана

– Инсанны къылыкъ-тарбия хасиятларын мюлк этив, кёп миллетли Ватанына бакъгъан сювню тарбиялав, оъз адабиятына ва маданиятына, оъзге миллетлени маданиятына гъюрмет этив;

– сёйлев ва тил масъалаланы чечивде тюрлю источниклени (сёзлюклер, энциклопедиялар, интернет ресурслар) къоллав.

Дарсда берилеген англавланы теренлиги ва предметлени

бири-бири булангъы байлавлугъу

Бу талапгъа охувчулагъа дарсны барышында оъзге предметлер булангъы байлавлукъну гъакъында берилеген англавлар, тюрлю источниклени, шоланы ичинде интернет ресурсланы къоллап, билимлерин артдырыв, оланы дюнья къаравларында ва халкъ арада тюз къоллав, башлап ерли план къуруп, охутув ишни натижаларын оъзге муаллимлер ва тенгилери булан бирликде яшавгъа чыгъарывда оъзтёрече ёлланы белгилев бола.

– Асарны проблемасын англав, гипотезаны арагъа чыгъарыв, материалны къурашдырыв, оъзюню къаравларын гертилемек учун далиллер гелтирив, айтылагъан пикруланы себеп аралыкъларын авуздан ва язып англатып билив, гъасиллер чыгъарыв;

– оьзбашына оьз ишин кьуруп, оьзюню муштарлыкь гьавасларын белгилеп бажарыв; – тюрлю маълуматлар береген источниклени табып, оланы чечип, оьзбашына кьоллап бажарыв.

Предметден алынагъан билимлер

Предметни уьйренивде охувчулар шо предмет булан байлавлу хас билимлеге ес болув, программагъа гёре дарсда этилме герек ишлени тюрлюлерин, дарсда кьолланагъан тюрлю-тюрлю метод кьайдаланы ва шоланы дарсны барышында, билим берив проектлени яшавгъа чыгъарывда ва яшавда болагъан гьалларда кьоллап билив, ондан кьайры да, охувчулар билим алывда илму даражада ойлашып, дарсда гечилеген материалны илму булангъы байлавлугъун токъташдырыв, илму терминологияны кьоллап билив аслу талаплардан санала.

1. Билив сферада:

– гечилген асарланы аслу проблематикасын англав;

– адабият асарланы язылгъан девюрю булангъы байлавлугъун, айрылыкъларын, сонг да кьылыкь масъалаланы гьалиги заман булан гелишивюн гёрсетив;

– адабият асарны чечип бажарыв: ону кьайсы жанргъа гирегенин токъташдырыв, темасын, идеясын, кьылыкь-тарбия гючюн англав, игитлерин суратламав, бир яда бир нече асарны игитлерин тенглешдирив;

– асарны агьвалат янын (сюжетин), кьурулушун (композициясын), тилини чебер-суратлав аламатларын белгилев, оланы асарны идея маънасын чечивде ролюн англав (филология чечивню элементлери).

2. Айлана дюнья сферада:

– анадаш адабиятны ва маданиятны кьылыкь-тарбия якъдан агьамиятына тюшюнюв, оланы оьзге миллетлени адат, кьылыкь-тарбия хасиятлары булан тенглешдирив;

– асарлагъа оьзтёрече кьаравларын болдурув, оланы багьалав;

– авторну ойларын англав, олагъа багъа берив.

3. Сёйлев сферада:

- тюрлю жанрлардагъа адабият асарланы англап, чебер охув;
- проза асарны яда ону гесеклерин, ана тилни чеберлик кьуралларын кьоллап, текстден цитаталар гелтирип, хабарлап бажарыв; асаргъа текстге гёре салынгъан соравлагъа жаваплар берив; авуздан тюрлю-тюрлю монологланы айтып, диалогну юрютюп болув;
- гечилген асарланы идея-тематикасына байлавлу изложениелер, сочинениелер, класда ва уьйде яратывчулукъ ишлер языв; адабият ва умуми маданият темалагъа проектлер онгарыв.

4. Эстетика сферада:

- адабиятны сёз инчесаният гысапда англав, ону гёзеллигин, чеберлигин гыс этив;
- адабият асарларда чебер келпетлени яратывда тилни чеберлик алааматларыны, ана тилни сёз байлыгъыны агъамиятын англав.

КЛАСЛАГЪА ГЁРЕ ПРЕДМЕТДЕН АЛЫНАГЪАН БИЛИМЛЕР

- программаны оьлчевюнде гёрсетилген чебер асарланы тарих адабият процессни бир гесеги гысапда мюлк этив;
- гечилген текстлени билив ва адабият процессни гъакъында умуми англав;
- жанр, сюжет, композиция, асарны игитлери ва асарны суратлайгъан бары да чебер башгъалыкъларын айырыв. Дарсда берилеген англавланы теренлиги ва предметлен бири-бири булангъы байлавлу натижалар (метапредметный)
- тюрлю журалардагъы планланы кьурув къайдалары булан эркин кюйде пайдаланыв;
- хабарын айтывну тюрлю жураларын кьоллап бажарыв;
- охулгъан асаргъа байлавлу оьз ойларын далиллер гелтирип, гертилеп бажарыв;
- оьзбашына интернет ресурсланы, справочный материалланы ва олар булан ишлев мердешлени актив кюйде артдырыв;
- тюрлю темалагъа байлавлу проектлер кьурув.

— оьзбашына охулгъан асарланы, тюз характеристика берип,
багъалап бажарыв

КЛАСЛАГЪА ГЁРЕ ПРЕДМЕТНИ ТЕМАТИКА

ПЛАНЛАШДЫРЫВ Тематика планлашдырылыв йыллагъа гёре берилген, онда темалагъа гёре сагъатлар гёрсетилген. Сагъатланы ва темаланы гезигин муаллим оьзюню къаравуна гёре алышдыры

№	Тема уроков Дарсны темасы	Часы Сагъат	Дата	
			По плану	По факту
1	Дагъыстан халкъланы авуз поэзиясы(обзор) Устное нар.тв-во народов Дагестана.	1	3.09	
2	Минкюллюню йыры. Песня Минкюллю	1	5.09	
3	Анжини гъакъындагъы йыр. Песня про Анжи.	1	10.09	
4	Парту Патиманы йыры. Парту Патима.	1	12.09	
5	Таш улан. Каменный мальчик.	1	17.09	
6	Надир-шагъ булангъы дав. Война с Надир-шахом.	1	19.09	
7	Хочбар.	1	24.09	
8	Кумухлу улан ва азайналы къыз. Парень из Кумуха и девушка из Азайна.	1	26.09	
9	Сочинение «Дагъыстан халкъланы авуз поэзиясында къоччакълыкъ». Р/р. Сочинение «Героизм в	1	1.10	

	произведениях устного народн. тв-ва Дагестана».			
10	Сочинение «Дагъыстан халкъланы авуз поэзиясында къоччакълыкъ». Р/р. Сочинение «Героизм в произведениях устного народн. тв-ва Дагестана».	1	3.10	
11	17-18-нчи арулардагъы адабият(обзор). Дагъыстан адабиятны оьсюв девюрлери ва яратылыв тамурлары. Даг. литература 17-18 вв.	1	8.10	
12	Кл. тышда охув. Й. Къазакъ. «Заман гелир». Вн. чт. И.Казак «Придѣт пора».	1	10.10	
13	Хазар таварихлер. Умму Камал Хазарские летописи. Умму Камал	1	15.10	
14	«Анжини гъакъындагъы йыр» Песня про Анжи	1	17.10	
15	«Шавхалны гиччи уланы» Младший сын шавхала	1	22.10	
16	XIX асруну биринчи яртысындагъы адабият Литература первой половины XIX века	1	24.10	
17	Къакъашуралы Абдурагъман «Гече хыялларда, гюндюз пикруда» «Ночью в мечтах, днем в раздумьях»	1	29.10	
18	«Язбашда яшлар айтагъан навруз» «Песни детей на навруз»		12.11	

19	Юсуп-апенди Яхсайлы «Тарикъатчы» Юсуп-апенди Аксайский «Религиозный»	1	14.11	
21	XIX асруну экинчи яртысындагы адабият Литература второй половины XIX века	1	19.11	
22	Йырчы Къзакъ «Уцуму уллу Хасайбек» «Хасайбек Уцумуев	1	21.11	
23	Йырчы Къзакъ «Уцуму уллу Хасайбек» «Хасайбек Уцумуев	1	26.11	
24	«Яхсайланы яйнап чыкъгъан булагъы» «Родник аксаевцев»	1	28.11	
25	Омарла Батырай «Игит гъакъда» (Омарла Батырай «О герое»	1	3.12	
26	«Сююв гъакъда», «Батырайны ахырынчы йыры» «О любви», «Последняя песня Батырая»	1	5.12	
27	Етим Эмин «Насипли», «Бизин яшав», «Дюнья» «Счастливый», «Наша жизнь», «Мир»	1	10.12	
28	Етим Эмин «Насипли», «Бизин яшав», «Дюнья» «Счастливый», «Наша жизнь», «Мир»	1	12.12	
29	«Бу дюньяны гъакъылсызлыкъ къуршагъан», «Кёмек тилейген тавуш» «Этот мир полон невежеством», «Крик о помощи»	1	17.12	
30	«Эгер дослар сораса», «Гёрмеймисен, къыйналаман мен нечик?», «Если спросят друзья», «Не видишь, как я страдаю?»,	1	19.12	
31	«Оълумню алдында сёз» «Слово умирающего Эмина»	1	24.12	

32	Магъаммат-апенди Османов «Яхсайланы арзасы» «Жалоба аксайцев»	1	.26.12	
33	Магъаммат-апенди Османов «Яхсайланы арзасы» «Жалоба аксайцев»	1	14.01	
34	«Гюлкъыз» «Гюлкыз»	1	16.01	
35	«Гюлкъыз» «Гюлкыз»	1	21.01	
36	«Эренлер деген булан эр болмас» «Эренлер деген булан эр болмас»	1	23.01	
37	«Эренлер деген булан эр болмас» «Эренлер деген булан эр болмас»	1	28.01	
38	Манай Алибеков «Рус-япон даву» «Русско-японская война»	1	30.01	
39	«Кавказ тавланы арз гьалы» «Жалоба Кавказских гор»	1	4.02	
40	XX асруну башындагъы адабият Литература начала XX века	1	6.02	
41	Нугъай Батырмурзаев «Кавказны ва гьам Россияны гьалы» «О Кавказе и России»	1	11.02	
42	Нугъай Батырмурзаев «Кавказны ва гьам Россияны гьалы»	1	13.02	

	«О Кавказе и России»			
43	«Гъарун булан Зубайдат,яда Насипсиз Жанбике» «Гарун и Зубайдат или несчастная Жанбийке»	1	18.02	
44	«Гъарун булан Зубайдат,яда Насипсиз Жанбике» «Гарун и Зубайдат или несчастная Жанбийке»	1	20.02	
45	«Гъарун булан Зубайдат,яда Насипсиз Жанбике» «Гарун и Зубайдат или несчастная Жанбийке»	1	25.02	
46	Абусупиян Акаев «Къылыкъ китап»	1	27.02	
47	Абусупиян Акаев «Къылыкъ китап»	1	4.03	
48	Абусупиян Акаев «Къылыкъ китап»	1	6.03	
49	Кахабросолу Магъмут «Марьям»	1	11.03	
50	«Ерлени байрамы» «Земной праздник»	1	13.03	
51	«Казармадан кагъыз» «Письмо из казармы»	1	18.03	
52	Абдулгъусеин Ибрагъимов «Аманхор» А.Ибрагимов «Аманхор»	1	20.03	
53	Абдулгъусеин Ибрагъимов «Аманхор» А.Ибрагимов «Аманхор»	1	3.04	
54	Абдулгъусеин Ибрагъимов «Аманхор» А.Ибрагимов «Аманхор»	1	8.03	

55	Дагъыстан совет адабияты. Дагестанская советская литература	1	10.04	
56	Сулейман Стальский. Яшаву ва яратывчулугъу. «Молла Рамазанни гъакъында сёз». «Слово о мулле Рамазане»	1	15.04	
57	«Байлар- гъакимлер». « Знатные богачи»	1	17.04	
58	«Россиягъа», «Ватанны гъакъында ойлар». «России», «Мысли о Родине»	1	22.04	
59	Гъамзат Цадаса. «Ашхананы гъакъында йыр», «Стихи о харчевне»	1	24.04	
60	«Чуткъу» «Чепчик»	1	29.04	
61	«Советлеге кимлени сайламагъа гереклер». «За кого надо голосовать в Советы»	1	6.05	
62	Сочинение «Шаир» деген асарны баш игити».Сочинение «Главный герой произведения «Поэт».	1	8.05	
63	Абуталиб Гафуров-шаир ва язывчу. «Мени яшавум».«Моя жизнь».	1	13.05	

64	«Юрегимни досларыма аманат этемен». «Сердце друзьям поручаю».	1	15.05	
65	Э.Капиев.Шаир Поэт	1	20.05	
66	Халкъ Народ	1	22.05	
67	Халкъ Народ	1	27.05	
68	Такрарлав. Повторение.	1	29.05	